

ջրեր բխեր են գետնէն, քանի մը ջրը հորներու ջրերը քաշուեր ու ցամքեր են, ցամքած ջրհորներ ալ ջրով լեցուեր են: Ինչուան նոյն ամսուն ետքերն ալ ատեն ատեն թեթեւ շարժ մը կ'ըլլայ եղեր ան գաւառները:

Յուլիսի 29^{էն} նաև Վերմանիայի Ֆրանքֆորթ քաղաքն ու մօտ տեղուանքը շարժ եղեր է. ու թէպէտ մեծ վնաս մը չէ ըրած, բայց զանազան զարմանալի երևոյթներ հանդիպեր են: () րինակի համար, պատի ժամացոյց մը շատոնց դադրած է եղեր, ան շարժմունքէն սկսեր է բանիլ. զանգակատան մը զանգակը վեց անգամ զարնուեր է ինքիրմէ. ջրհորի մը ջուրը բոլորովին ցամքեր է. շատ մը ոչխարներ կեցած ատեննին բաց տեղ մը, յանկարծակի սկսեր են ցատքըտել. շները շփոթած՝ սկսեր են ասդին անդին վազուըռտել. թռչունները վանդակներուն մէջ մէկդիէն մէկալ դին զարնուեր են, մէկ քանին ալ մեռեր են: Եւ ստոյգ է որ օդին փոփոխութիւններն ու այսպիսի կարգէ դուրս երևոյթները շատ մեծ ազդեցութիւն ունին կենդանեաց վրայ:

Սշտնջենաւոր սառերու ու ձկաներու վրայ:

ՉԲԵՌԸ երբոր ցուրտը խիստ սաստկանայ, անանկ որ ցրտութեան աստիճանը զրոյէն վար ըլլայ, երկրիս վրայ եղած ջրերուն մեծ մասը կը սառի, ու հաստատուն մարմին կը դառնայ. բայց աւելի հանգարտ կեցած ջրերն են սառ կապողները՝ քան թէ անոնք որ միշտ շարժման մէջ են կամ կ'ալէկոծուին. և աս շարժման պատճառաւ է որ սրնթաց գետերը և ուրիշ ջրերու երազ ընթացքները խիստ քիչ անգամ կը սառնին:

Երկու բարեխառն գօտիներու մէջ տեղ գտնուած ծովերը՝ իրենց եզերքներէն զատ ուրիշ տեղ սառ չեն

կապեր, թէպէտ և ձմեռը խիստ սաստիկ ըլլայ. բայց ինչպէս որ յայտնի է՝ հասարակածէն որչափ աւելի երկրիս բևեռներուն մօտենանք՝ այնչափ աւելի ցրտութիւնը կը սաստկանայ, և աս պատճառաւ հոն տեղուանքի ծովերն ու նաև ցամաք երկիրները սառերով ծածկուած են:

Հիւսիսային բևեռին տակը եղած ծովերուն մէջ սառերը լայնուէ ինչուան 70 աստիճանը կը տարածուին. իսկ հարաւային բևեռին տակի ծովերուն մէջ ալ աւելի հեռու: Եւ սառերուն կտրուանքը այնչափ մեծ են՝ որ ահագին լեռներ կ'երևան: Սարդիկ շատ անգամ փորձեր են աս սառնամանիքներէն մէկ կերպով մը անդին անցնելու, բայց ճար չէ եղած: Սարրի անունով երևելի նաւապետը 1820^{էն} հիւսիսային լայնութեան ինչուան 75 աստիճանին տակը գնաց, ու հոն իրեն դիմացը ելան խիստ մեծ ընդարձակութեամբ սառնեղէն դաշտեր, որոնց մէջ տեղուանքը ջրեր ալ կային:

Եւ մառը բարեխառն գօտիներու մօտ եղած սառերը քիչ մը կը հալին, ու ծովուն ալիքները ասոնց զարնելով՝ մեծամեծ կտորներ իրարմէ կը բաժնուին, ու ծովուն մէջ ջրին ընթացքները զասոնք ինչուան այրեցած գօտիին տակի ծովերուն մէջ կը բերեն. հոն ալ երկայն ժամանակ դիմանալէն ետեւ հազիւ թէ կը հալին:

Սշտնջենաւոր ձիւն կ'ըսուին՝ տարին տասուերկու ամիսառանց հալելու մէկ տեղ մը կեցած ձիւները. անանկ որ ամէն տարի նոյն տեղոյն վրայ նորէն ձիւն իջնալով՝ ոչ երբէք ան տեղին հողը երեցեր է. ասանկ են Սիբիրիայի մէջ Սիբիրիական լեռներուն գագաթները, Եւրոպայի մէջ Պիրենեան ու Սպանիական լեռներուն բարձր ծայրերը, Սիբայի մէջ մեծամեծ գօտիներու բարձր կտորները, Հայաստանի մէջ ալ Մարաշի լեռը: Եւ բանիս պատճառը յայտնի է. վասն զի մթնոլորտին վերերը շատ աւելի

ցուրտ է քան թէ երկրիս երեսը . անանկ որ ան բարձր լեռներուն վրայ ցրտութեան աստիճանը շատ անգամ զրոյէն խիստ վար է . ուստի հարկաւ անոնց վրայ իջած ձիւները հալելու տեղը սառ կը կարին : Շատ անգամ նոյն լեռներուն վրայէն մեծ մեծ սառի կտորներ իրենց քովի ձորերուն մէջ կը գլորին , ու հոն կը հալին . և որովհետեւ քարի կտորներ ալ լեռներէն փրթելով ան սառերուն վրայ կ'իյնան , երբոր սառերուն տակը բաւական հալի՝ կը սկսին լողալով առաջ երթալ , ու իրենց վրայի քարերը հեռու տեղուանք կը տանին . և երբոր բոլորովին հալելու ըլլան , քարերն ալ ձորերուն տակը կը նստին :

Վիտնալու է որ աշխարհքիս վրայ որ և իցէ բարձր տեղ՝ ուր որ ցրտութեան աստիճանը զրոյէն վար է՝ միշտ սառնապատ չէ , հապա անոնցմէ շատը մշտնջենաւոր ձիւնով պատած են , որ ոչ երբեք կը հալի կը լմննայ : Հասարակածին տակը մշտնջենաւոր ձիւները 4320 մեթր բարձրութենէն անդին կը սկսին , իսկ բևեռներուն տակը անմիջապէս գետնին երեսէն :

Իմէնքը գիտեն որ երբոր ջուրը սառելու ըլլայ՝ շատ կ'ընդարձակի , անանկ որ նոյնչափ ջրին քանակը շատ սառելէն ետեւ աւելի մեծ է քան թէ լոյծ եղած ժամանակը . աս պատճառաւ է որ երբոր գիւրաբեկ անօթի մը մէջ եղած ջուրը սառելու ըլլայ , գրեթէ ամէն անգամուն անօթը կը կոտորի : Երկրիս մէջ ալ անթիւ խռոչներ ու ծակեր կան , որոնց մէջ ջրերը ասդիէն անդիէն կը ժողվուին . և թէ որ հոն սառելու ըլլային՝ շատ հաւանական է թէ ընդարձակելով սաստիկ ուժ կուտային , ու տեղ տեղ գետինը կը ճաթեցնէին . աս բանիս ապացոյցը բարձրեկէ լեռներու վրայ կը տեսնուի , որոնց խռոչներուն մէջ սառած ջրերուն ուժովը մեծամեծ կտորներ կը փլչին : Եւ քարերը ի-

րենց ճեղքերուն մէջ սառած ջրերուն ուժէն կը կոտորտին :

Հ . Տ . Թ

ՎԵՐՏԱՌՈՒԹԻՒՆՔ

Ճանապարհորդ անհաւճար :

ՀԱՅ չընցաւ և իրք չետես ,
Ինք կարգեցաւ այլոց 'ի տես :

Ծառի քաղանքի :

ԱՅՍ Յովսէպ է գագար ,
Որ այլ ոչ ինչ արար :

Հաթիւնի քաղանքի :

ԱՅՍ ուրեմն լուռ կաս
Հատախօսող Դեմաս :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

ԲԱՆՏԱՆ գազան քան զոճ ճրկուն ,
Ջուխտակ պատով , քարով երսուն ,
Բոլոր աշխարհք նետահարէ
Ու յաղեղէն զնետըն չղատէ :

ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՀԱՆԵԼՈՒԿԸ ԷՐ ՀԱՆԵԼՈՒԿ :